

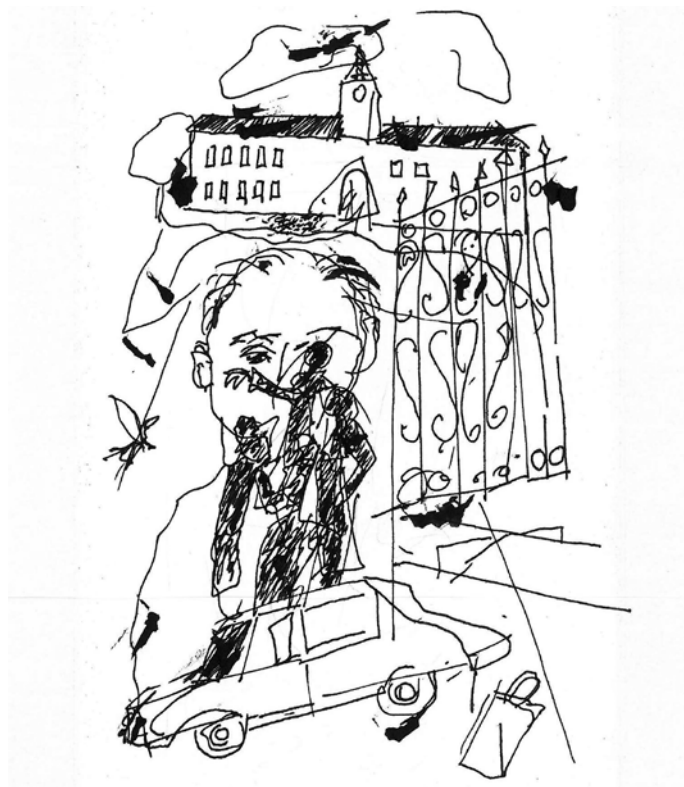
Pataki Tamás

Delibláti kísértet

Nagyanyám, miután állunkig felhúzta a kemény dunyhát, azt mesélte nekünk, hogy a delibláti homok a halottak porából gyűlik. Ettől a mesétől mindig nagyon megijedtünk mert a „halott” egy olyan szó volt, amit csak a felnőttek mondogattak. Utáltuk, amikor nagyanya fölénk hajolt és megcsókolt, mert nyálas ajkai csiganyomokat hagytak a homlokunkon, és addig világítottak, míg ki nem aludt a gyertyafény. Magunkra hagyott, miután befejezte a mesét és becsukta a zsalugátereket. És mi a takaró alatt egymáshoz bújtunk, mert titokban elképzeltük, ahogyan nagyapám holtteste is foszladozik, porlik, s a krassói szél kihordja őt a temetőből, végigsöpri a háztetőkön és a delibláti puszta rovátkáiba simítja. Dömével fogvacogva aludtunk el. Ő nem rokonom, hanem a szomszéd rác kereskedők fia volt. A szülei állandóan utaztak, jó minőségű fűszereiket még Liptó vármegyében is árulták, ezért távollétükben egyetlen fiukat nagyanyámra bízta. Cserében mindig a legjobb sztambuli áruval kedveskedtek neki, szőnyegekkel, teafüvel, illatszerekkel hálálták meg a gondoskodását. Ezek a rácok a leányaikat már mind kiházásították és egyikük sem lakott a kisvárosban, így lett nagyanyám a kései fiúcska gvardiánja. Dömével is úgy bánt, mintha vér szerinti unokája volna, s nem azoknak a fajzata, akik a szabadságharcban nagyapámat foglyul ejtették és lefejezték a pelseci határon. Annak idején, amikor meghallotta, hogy az ura ott hever a homoki szőlőtőkék között, zokszó nélkül szekeret fogadott és hazahozatta a holttestét, később rossz szájak azt fecsegték, hogy maga varrta vissza selyemfonállal és bandázssal rögzítette a fejet, de az öregek közül senki sem emlékszik a ravatalára. Talán nem is volt.

Nagyanyám mindig azt mondta, hogy vegyük le a kis kalapjainkat, ha a delibláti pusztában járunk, mert tisztelnünk kell a halottakat és tisztelnünk kell nagyapánkat is, aki már ott van, már egész testi mivoltában átkerült a delibláti homokba. Ő ezt pontosan tudta, mert kiszámolta a kis számadáskönyvének hátsó oldalain, hogy mennyi időbe telik, amíg az alacsony, de köpcös test kiszikkad és elporlik, mert a mi földünkben sohasem „romlottak” meg a halottak. A bőr feszes maradt, nem ütköztek ki semmiféle lilás foltok, és olyan konokul megmaradtak, mint azok az aranszínű szentek az imádságoskönyvben, amiből nagyanyám minden nap felolvasott nekünk egy-egy legendát.

De a kiszikkadt testek idővel porlani kezdtek, mert nem tűnhetett el a mi kis sivatagunk. Nagyanyám mindig azt mondta, hogy a szemképráztató parányi csillámok a holt lelkek maradványai, és bár tudta, nem rajongott azért, hogy oda járunk játszani. Egyik-másik szentkép olyannyira megtetszett, hogy amikor nagyanyám kint veszekedett a vincellérrel, egyikünk az imádságos asztalhoz osont és hosszú szabóollóval glóriástul kivágta a finom bibliapapírra festett szent testét, majd futásnak eredtünk, toronyiránt a delibláti homokbuckák közé, a kiszáradt, rezgő bokrok, zátonyra futott ördögsekerek és bogárlakká foszlott állatkoponyák birodalmába. Nézegettük az elcsent papírszentet, feltámadósdit játszottunk vele, eltemettük, majd kiástuk, és amikor egyszer a nap felé

tartottam a titokzatos alakocskát, az erős fényben meggyulladt a glóriája, kiejtettem a kezemből és ott foszlott szét előttünk, majd a szél bekeverte a delibláti homokba.

Amikor késő estére hazavánszorogtunk, nagyanyám már várt a kapubálvány alatt. Nem pofozott fel, de amikor megmosott minket, úgy súrolt és nyomkodott, hogy azt hittük, a bőrünket is lereszeli kemény körmeivel. Csak ekkor láttam káromkodni nagyanyámat, hiszen csak leolvastam ajkáról azokat a komisz szavakat, amelyeket a kocsis és a vincellér szokott kiabálni, ha egymással pöröltek. Hallgattunk, mint a sír, majd az éjszaka közepén azt rebegte álmában, a túlsó szobából, hogy ő már félig kinn van a delibláti homokban, mert annyi bőrét hordta el a szél, hogy úgy érzi, szinte lebeg az ágya fölött. Akkor éjjel semennyit sem aludtunk, mert folyton azt hallottuk, hogy hámlik, pereg a bőre, s az ajtóréseken beáramló huzat kihordja őt is a temetőbe.

Másnap megérkeztek Döme szülei, akik valami nagy üzletet köthettek, mert már a fogatról is pityókosan szálltak le. A borzas, szakállas apa felkapta a fiát és összecsókolta, majd engem is, hiába visítottam, és bevitt minket a házukba, ahol még sohasem jártam. A konyhában matatott, csörömpölt, két kis gyűszűnyi pohárba bort töltött és ránk rivallt, hogy igyuk meg az egészségére, majd olyan táncot lejtett, amelyet a részegek szoktak az agyonizzadt cigány mellett. Amint szédelegve tébláboltam a folyosón, betévedtem a dolgozószobájába, és bár alig léptem be, már észrevettem a falon függő hatalmas jatagánt. Feltűnhetett neki, hogy sehol sem vagyok és utánam eredhetett, mert ott termett mögöttem, mint egy bűdös medve. Amikor meglátta ámuldozásomat, kedélyesen betért a szobába, levette a fegyvert és dicsekedve mutogatta, majd azt mondta, hogy most úgy szeretlek, hogy egész nap csókolnálak, de ha eljön az idő, ezzel foglak irtani benneteket. Örülten nevetett és

csettintett. Megcsókolta a hideg pengét, ami egy pillanatig az arcomat tükrözte, majd felkapott és kitáncolt velem a nappaliba, ahol a felesége már horkolva aludt a díványon.

*

A kis sivatagunkban azóta sem jártam, mert nagyanyám még abban az évben meghalt, és miután a család ősi fészkeért pereskedtek a szüleim az elbitangolt testvéreikkel, a ház üresen rostokolt. Ha néhanap le is utaztunk egy-egy csecsebecséért – amit nem vettek számba a végrendeleti lajstromban – és betértünk a házba a jegyző kíséretében, úgy nyikorgott a régi fapadló, mintha bármelyik pillanatban beszakadhatna, és megborzongtam a bútorokra rakódott por láttán, mert a meséiből eszembe jutott, hogy ezek mind a halottaink, mind őseink porából keveredtek ide. Ahogy múltak az évek, egyre kevesebbet gondoltam nagyanyám meséire, és szinte el is felejtettem azt a porfészket. A család beleöszült a pereskedésbe és elmaradoztunk a kisvárosból. Csak évek múltán, kadétkoromban tértem vissza a delibláti homokba, amikor szakaszommal a sivatagi harcászatot gyakoroltuk és kinn táboroztunk a homokbuckák között. Szürkületkor figyelmeztettem a bajtársaimat, hogy legyenek résen és jól nézzék meg az alkonyati tájat, mert reggelre megváltozik, terpeszkedik és nyújtózkodik, sokan halottnak gondolják, pedig a sivatag a legelevenebb táj. Csakhogy... halotakból táplálkozik, de ezt már nem mondtam ki hangosan, csak eszegettük csendben a szalonnát. Takarodó után, elalvás előtt még belemarkoltam a homokba s elnéztem, amint lassan kipereg a kezemből. Ekkor megint eszembe jutottak nagyanyám meséi.

*

Azóta Döme, akit most már Dimitrijnek hívnak, a túlsó oldalon bujkál valahol. Leszerelésem után a fővárosban éltem és sokan beszéltek akkor a háborúról, évekig készültek is rá, mégis senki sem hitte el, amikor végre kitört. A helyismeretem miatt a déli frontra rendeltek, két hét múlva már a harctéren voltam, a szülőföldem közelében. Bár bajtársaim megjárták a keleti vagy a nyugati frontot is, és sokan közülük fűbe haraptak, én helyben maradtam, mert a katonai kormányzóság kötelékében szolgáltam, míg össze nem omlott minden.

Azon a nyáron a megmaradt legénység az ország belseje felé vonult vissza, de én a pelsicai keresztútnál, ahol mindig lassít a vonat, leugortam és elindultam hazafelé, mert látni akartam mi maradt meg nagyanyám házából, ami végül egyikünké sem lett. Azokban a vesztes napokban vonzott az elveszett idő. Két óra gyaloglás után hazaértem. Az ajtón rozsdás lakat csüngött, amit könnyen letörtem, majd percekig jártam fel-alá a szobákban, néztem az üres falakat, a lefeszett tapétát és a falon felejtett festményeket, iszonyúan recsegett a padló. Leültem az imádságos asztalhoz és elgondolkodtam, de hogy min, azt már nem tudnám megmondani, mert hallottam, hogy ropog a padló, mintha kísértet járna rajta. Ösztönösen felálltam és hátrafordultam. Döme állt az ajtóban, rongyos rác egyenruhában, de arca friss volt, nemrég borotválhatta meg. És mosolygott. Visszamosolyogtam, bár láttam, hogy rojtos derékszíján az apai jatagán lóg. Hátat fordítottam és a nagyanyám fényképét borító üveglapon néztem, hogy kihúzza hüvelyéből a kardot. A törött ablakon befúj a szél és felkavarta a bútorokra, padlóra rakódott vastag port.